

МАКАРЧУК БОГДАН ІВАНОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ОКУПАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ

Здавалося б, після таких страшних подій двадцятого століття як Друга Світова війна (1939–1945), Холодна війна (1945–1991), Війна у В'єтнамі (1957–1975), Громадянські війни в Нігерії, Комбоджі (1967–1975), Китайсько-в'єтнамська війна (1979), Турецько-курдський конфлікт (1984 – теперішній час) і ще надзвичайно велика кількість інших збройних конфліктів, світовий рівень безпеки демонструє, на жаль, тенденцію до кількісного збільшення збройних конфліктів. Навіть, не дивлячись на прийняття Статуту організації Об'єднаних Націй (1945) неспокійними точками сьогодні є: Венесуела, Ізраїль, Лівія, Пакистан та інші.

Говорячи про тематику знищення клімату, у 2020 році Міжнародний комітет Червоного Хреста випустив доповідь «Замість дощу – пил». У ній показано, що країни, порушені конфліктами, в непропорційно більшою мірою піддаються впливу змін клімату та екстремальних погодних умов, через те, що люди, системи і установи мають обмежені можливості до адаптації, оскільки їм доводиться справлятися ще і з наслідками конфліктів [1].

У багатьох випадках конфлікти також завдають прямої шкоди екосистемам, від яких залежить виживання населення. Я хочу навести приклад, що в таких країнах, як Сомалі, Ємені, Іраку, ослаблених десятиліттями конфліктів і нестабільності, посуха і повені раз по раз змушують людей переміщатися з місця на місце.

Говорячи про Україну, варто зазначити, що агресія РФ проти України, що мала наслідком окупацію та анексію Криму, а також збройний конфлікт на сході України спричинили значну екологічну шкоду. Унаслідок обстрілів терористичними угрупованнями так званих «ЛНР» та «ДНР», а також регулярними військами РФ, мали місце пожежі на небезпечних хімічних підприємствах, що призвело до хімічного забруднення навколишнього середовища. Широкомасштабного характеру в результаті бойових дій набули лісові пожежі, в результаті яких постраждали тисячі гектарів лісових масивів, включаючи об'єкти природно-заповідного фонду (наприклад, регіональний

ландшафтний парк «Донецький кряж»). Екологи міжнародної благодійної організації «Екологія – Право – Людина» у 2015 р. виконали дослідження впливу воєнних дій на довкілля [2, с. 2–3], а Всеукраїнська екологічна ліга виступила співорганізатором проведеної у вересні 2015 р. конференції «Перспективи відновлення Сходу України на засадах збалансованого розвитку» [3]. Також, варто взяти до уваги використання об'єктів природи як військових об'єктів. Відділення «Крейдяна флора» стало першою ділянкою Українського степового природного заповідника НАН України (УСПЗ), яка сильно постраждала від бойових дій на початку війни в Донбасі. У середині березня 2014 р. на дорозі Красний Лиман – Сіверськ – Артемівськ у півтора кілометрах від межі степової частини заповідника було встановлено блокпост «ДНР», саму заповідну ділянку зайняли озброєні люди.

19 квітня 2015 р. інтернет-газета «UkrMedia» повідомила, що на території природно-заповідного об'єкта загальнозоологічного заказника «Іллірійський», що в Лутугінському районі Луганської області, виявлено польовий табір підконтрольних Росії незаконних збройних формувань з величезною кількістю техніки.

Підтоплення шахт та прилеглих територій, що відбувається внаслідок знеструмлення та пошкодження обладнання підприємств гірничодобувної промисловості, – одна з основних причин потенційного забруднення підземних та поверхневих вод при їх контакті з шахтними водами. Понад 35 шахт регіону затоплюється або вже повністю затоплені та не підлягають подальшій експлуатації. Частину пошкоджених або зупинених шахт на Донбасі було демонтовано.

Незаконна окупація та анексія Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя у 2014 році започаткували російсько-український конфлікт, який став ключовим чинником подальшого розвитку екосистем Чорного та Азовського морів. Справа стосується окупації Росією Криму у 2014 році, що кардинально порушило морський порядок у даній акваторії. Російська окупація створила низку ризиків для унікальної дикої природи Криму. Окупаційна влада санкціонувала безконтрольну вирубку лісу та рибальство в Криму. Масштабні будівельні проекти та огорожі, санкціоновані у прибережних районах, знищили природні середовища існування та перервали моделі міграції видів, добробут яких тісно пов'язаний з узбережжям моря з 2018 року. Тепер там дозволені рубки, відпочинок та будівництво [4].

Питання погіршення екологічної ситуації в Криму було порушено і під час установчого саміту Кримської платформи. Ця проблема є однією з пріоритетних тем її діяльності. В рамках експертної мережі Кримської платформи діє окрема робоча група з питань екології та економіки. Екологічне питання

в Криму також буде порушено українською делегацією в рамках наступної сесії Ради Європи.

Завдяки застосуванню російського законодавства в Криму тисячі гектарів природних територій були позбавлені статусу заповідника. Нині 8,3% територій, що належать до природно-заповідного фонду України (ПЗФ), мають слабку правову охорону. На деяких територіях ПЗФ ці зміни в статусі призводять до будівництва або вирубки лісу під виглядом озеленення, а деякі території перетворюються на сміттєзвалища. Україна втратила контроль над більш ніж 30% усіх своїх заповідників – категорії ПЗФ з найсуворішим режимом охорони. Один із найцінніших заповідників України – Кримський природний заповідник – позбавлений цього.

За словами представника Прокуратури АРК і м. Севастополь Сергія Турчина, його відомство розслідує 20 епізодів, які стосуються екологічних злочинів в окупованому Криму. Кримінальні провадження, зокрема, ведуться за ст. 240 КК України (Порушення правил охорони або використання надр), ст. 241. (Забруднення атмосферного повітря) та ст 438. (Порушення законів та звичаїв війни) [5].

Існує два механізми для притягнення до відповідальності фізичних осіб за злочини проти довкілля Криму.

Перший механізм, який уже застосовується, це відкриття кримінальних проваджень відповідно до українського законодавства. На міжнародному рівні це дозволить почати співпрацю з іншими державами на основі договорів про міждержавну правову допомогу. Такий механізм може допомогти розшукати та заарештувати причетних до екологічних злочинів осіб, якщо вони перебуватимуть на території країн, з якими ведеться співпраця. У такому випадку потрібно вивчати законодавство третіх країн. Низка держав передбачила у своєму законодавстві відповідальність за екоцид. У такому разі можлива співпраця з цими державами

Другий механізм – це залучення Міжнародного кримінального суду. Проте, застосувати цей механізм у контексті екологічних злочинів у Криму буде важко.

Дослідивши наслідки збройної агресії Російської Федерації щодо українських земель, варто зазначити, що знищення екологічної бази в Криму та територій природних копалин в Донецькій та Луганській областях, стало критичним, деякі екологічні фонди не можливо буде відновити, а території корисних копалин зруйновано до неможливого стану відновлення.

Список використаних джерел

1. «Зміна клімату і конфлікти». Міжнародний комітет Червоного Хреста. 2021. URL: <https://www.icrc.org/ru/what-we-do/izmenenie-klimata-i-konflikty> (дата звернення 11.11.2021).

2. «Довкілля та війна». URL: <http://epl.org.ua/ecology/dovkillia-ta-viina> (дата звернення 12.11.2021).
3. Тимочко Т. В. «Перспективи відновлення Сходу України на засадах збалансованого розвитку». *Екологічний вісник*. 2015. № 5. С. 2–6.
4. «Security in the Caucasus: Russian policy and military posture». Jakob Hedenskog, Erika Holmquist and Johan Norberg. February, 2018. 98 p.
5. Крим SOS онлайн-дискусію на тему «Екоцид в Криму: як притягнути Росію до відповідальності за екологічні злочини?» URL: <https://krymsos.com/ekoczyd-v-krymu-yak-prytyagnuty-rosiyu-do-vidpovidalnosti-za-ekologichni-zlochynty/> (дата звернення 05.11.2021).

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри Грушко М. В.

МЕДВЕДЧУК ТЕТЯНА ЮРІЇВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ

Міжнародне гуманітарне право дуже часто сприймається як частина права прав людини, що застосовується у збройних конфліктах, в чому і полягає актуальність даної теми. Метою цієї роботи є розглянути сутність цих двох галузей права у багатьох суттєвих аспектах, зокрема їх походження, подібність і відмінність, що безпосередньо впливає на їх розуміння та використання як зараз, так і в майбутньому.

Питання про співвідношення міжнародного гуманітарного права (МГП) та міжнародного права прав людини (МППЛ) є одним із найбільш актуальних та неоднозначних. Незважаючи на те, що обидві ці галузі міжнародного права мають на меті захист прав осіб, історія їхнього формування та способи такого захисту суттєво відрізняються.

МГП – це сукупність міжнародних правил, встановлених договором або звичаєм, які спеціально призначені вирішувати гуманітарні проблеми, які безпосередньо виникають із міжнародного чи неміжнародного збройного конфлікту. Воно захищає людей та майно які постраждали або можуть постраждати від збройного конфлікту та обмежує права воюючих сторін в сфері використання певних методів і засобів ведення війни на свій розсуд.

Основними джерелами МГП, які застосовуються у міжнародних збройних конфліктах, є чотири Женевські Конвенції 1949 р. та Додаткових протоколів до них 1977 та 2005 років [1].